

POVZETEK

NA POTI H KULTURI VAROVANJA ŠPORTNIKOV: PRIMERJALNI POGLEDI IN POT NAPREJ

Stefano ¹Bastianon in Michele Colucci ²

Recenzent Blaž T. Bolcar

1. Predstavitev: Zaščita v športu kot kulturni imperativ

V zadnjih letih je varstvo v športu postalo veliko več kot vprašanje skladnosti ali obvladovanja tveganja. V vseh jurisdikcijah in mednarodnih športnih zvezah postaja vse bolj jasno, da je za učinkovito varovanje potrebna temeljita kulturna preobrazba.

Varstvo v športu ne sme biti obravnavano zgolj kot zahteva, ki jo je treba izpolniti, temveč mora biti sprejeto kot moralna, institucionalna in kulturna zaveza, ki opredeljuje etično bistvo in legitimnost športa.

Zdaj se na splošno razume kot večdimenzionalni proces, ki zajema pravne obveznosti, normativni razvoj ter prakse, osredotočene na žrtve in travme, od ustanovitve institucij oziroma organov odgovornih za zaščito v športu, do ustreznih preiskav in uveljavljanja odgovornosti.

Kljub vse večji ozaveščenosti na svetovni ravni ter širjenju nacionalnih in mednarodnih pobud doslej še ni bila opravljena celovita primerjalna analiza varstva v športu po državah in športnih panožnih zvezah.

Ta knjiga predstavlja prvi, vendar nujno delni cilj, da se vzpostavi celovita slika trenutnega stanja politik in praks varovanja športnikov. Združuje prispevke, ki obravnavajo deset nacionalnih sistemov, skupaj z analizami nekaterih izmed najvplivnejših mednarodnih športnih panožnih zvez. Čeprav tukaj opisane ugotovitve niso izčrpne, so ključni temelj za prihodnje raziskave, praktične inovacije in razvoj politik na tem ključnem področju. Ta knjiga predstavlja trenutek v razvoju zaščite v športu, pri čemer se pričakuje, da se bodo te publikacije in prakse varovanja še naprej prilagajale in razvijale tudi po teh začetnih različicah.

1 Stefano Bastianon je redni profesor prava Evropske unije na Univerzi v Bergamu (Italija), arbiter CAS in član „Collegio di Garanzia dello Sport del CONI“ (najvišje italijansko športno sodišče italijanskega olimpijskega komiteja). Je odvetnik in soustanovitelj odvetniške družbe Bastianon-Garavaglia v Busto Arsizio (Italija). Je član usmerjevalnega odbora *Rivista di Diritto Sportivo* in znanstvenega odbora *Rivista di Diritto ed Economia dello Sport*, ter tudi znanstveni sodirektor slednjega. Stališča, predstavljena v tej knjigi, so izključno stališča avtorja in ne odražajo stališča nobene povezane institucije.

2 Michele Colucci je soustanovitelj in častni predsednik italijanskega združenja športnih odvetnikov (AIAS) ter urednik *Mednarodne enciklopedije športnega prava*. Stališča, izražena v tej knjigi, so izključno stališča avtorja in ne odražajo stališča nobene povezane institucije in združenja.

To poglavje temelji na različnih prispevkih, zbranih z namenom zagotavljanja primerjalne analize sistemov zaščite, pri čemer so poudarjene konvergence, razlike, dobre prakse ter vrzeli in pomanjkljivosti v nacionalnih in mednarodnih okvirih. K sodelovanju pri teh skupnih prizadevanjih je bilo povabljenih še več mednarodnih zvez; čeprav odzivi niso bili prejeti pravočasno za vključitev v to delo, upamo, da bodo prihodnje konference priložnost za nadaljnjo razširitev tega dialoga ter spodbujanje tesnejšega sodelovanja in vzajemnega učenja v svetovni športni skupnosti.

2. Temeljne vrednote in načela za učinkovito prakso in politike varovanja

V mednarodnem športu učinkovita praksa in politike varovanja temeljijo na sklopu skupnih vrednot in načel, ki zagotavljajo njihovo verodostojnost in dolgoročno trajnost.

V središču teh sistemov so **integriteta, neodvisnost, nepristranskost, odgovornost, preglednost, dostopnost, vključevanje, zaupnost, preprečevanje, sorazmernost in vseživljenjsko učenje** – temeljne vrednote, ki zagotavljajo, da so zaščitni mehanizmi etično trdni in postopkovno zanesljivi.

Integriteta zahteva skladnost med navedenimi zavezami in dejansko prakso, kot je razvidno iz dela Mednarodnega olimpijskega komiteja - MOK pri vključevanju zaščite v športu v svoj kodeks olimpijskega gibanja.

Neodvisnost in nepristranskost varujeta postopke pred nasprotji interesov ali neprimernim vplivom, kar je izziv, s katerim se soočajo vse športne organizacije.

Odgovornost zagotavlja, da so odgovornosti jasno dodeljene in izvršljive; **preglednost** pa krepi zaupanje z zagotavljanjem prepoznavnosti in razumljivosti pravil, postopkov in rezultatov, kot je poudarjeno v **zaščitni** politiki Mednarodne košarkarske zveze - FIBA.

Prav tako so bistvena načela, ki postavljajo izkušnjo in dobro počutje ogroženih oseb v središče zaščite. Pristop, ki je **osredotočen na žrtve in temelji na travmi, zagotavlja**, da politike in prakse čim bolj zmanjšujejo škodo, spoštujejo dostojanstvo in se izogibajo ponovni travmatizaciji, pri čemer se zgledujejo po izkušnjah in reformah ameriškega centra SafeSport, ki so bile izvedene v državah, kot je **Avstralija**.

Dostopnost in vključenost zahtevata, da so zaščitni mehanizmi na voljo v vseh jezikih, kulturah, sposobnostih in digitalnih zmožnostih, kar je izziv, s katerim so se mednarodne **zveze, kot sta Mednarodna odbojcarska zveza - FIVB in Evropska nogometna zveza - UEFA**, začele spoprijemati s pomočjo večjezičnih virov in svetovnim ozaveščanjem.

Zaupnost, ki je skrbno uravnotežena z dolžnostjo ukrepanja, krepi zaupanje v postopke poročanja, smiselna udeležba športnikov, žrtev in drugih deležnikov – vse bolj prepoznavna v nacionalnih okvirih zaščite v Evropi in mednarodnih zvezah, kot je **FIBA** – pa zagotavlja, da zaščitni mehanizmi odražajo življenjske razmere in ne abstraktnih norm.

Nazadnje pa, učinkoviti zaščitni sistemi morajo vključevati tudi preprečevanje, sorazmernost in stalno učenje. Učinkovito preprečevanje temelji na izobraževanju, ozaveščanju in strukturiranem obvladovanju tveganj. Pobude, kot sta politika UEFA za *zaščito otrok in tečaj usposabljanja v okviru enotne kontaktne točke* zveze FIBA, ponazarjajo, kako je mogoče varovanje športnikov sistematično vključiti v vsakodnevne operacije in preseči odzivne ukrepe k proaktivnemu **kulturnemu vključevanju**.

Sorazmernost zagotavlja, da so odzivi pravični, da temeljijo na pravicah in so pravno utemeljeni, kultura **vseživljenjskega učenja**, razmislek in usklajenost z razvijajočimi se mednarodnimi standardi pa

omogočajo zaščito režimov – od *orodij za krepitev zmogljivosti MOK* do *digitalne platforme UEFA-safeguarding.eu* – za prilagajanje novim tveganjem in nastajajočim najboljšim praksam.

Te vrednote in temeljna načela skupaj zagotavljajo podlago za posamezne politike varovanja v športu, hkrati pa v športu zasidrajo širšo kulturno preobrazbo. V središču te preobrazbe je oblikovanje **kulture zaščite**, ki vzpostavlja zaupanje, legitimnost in učinkovitost na vseh ravneh športnega sistema. Na ta način varovanje ni le vprašanje skladnosti z zakonodajo, temveč **skupna in trajna zaveza**, ki jo je sprejela svetovna športna skupnost.

3. Upravljanje in pravni okviri: Primerjalni pristopi

Zasidranost zaščite v institucionalnem in pravnem okviru se med jurisdikcijami zelo razlikuje in je trenutno v stanju razvoja.

V **Združenih državah Amerike** je *ameriški center za varen šport* (USCSS) prvi centraliziran sistem, namenjen posredovanju, preiskovanju in preprečevanju zlorab med olimpijskimi in paraolimpijskimi športi. Center je bil ustanovljen z zveznim Zakonom o odobritvi varnega športa iz leta 2017 in razširjen na podlagi zakona o krepitevi vloge olimpijskih in paraolimpijskih amaterskih športnikov iz leta 2020, pri čemer ima center zakonsko pristojnost za odločanje o zadevah, ki varujejo zadeve neodvisno od vodstvenih organov športnih organizacij. Center nadzoruje skladnost na nacionalni ravni, zahteva letne revizije vseh 52 nacionalnih športnih organizacij in določa enotne varnostne standarde za vse discipline. Čeprav je hitra rast centra prinesla organizacijske izzive, vse večji poudarek centra pri sodelovanju z vsemi deležniki in žrtvami odraža premik k reformam, ki bodo bolj temeljile na travmi in bodo osredotočene na športnike.

V **Kanadi** je varovanje vključeno v pogodbeno zavezujoč pravni okvir, ki ga ureja *Splošni kodeks ravnanja za preprečevanje in obravnavanje slabega ravnanja v športu* (UCCMS), ki se je najprej izvajal pod nadzorom *Urada komisarja za integriteto športa* (OSIC), zdaj pa v okviru *Kanadskega centra za etiko v športu* (CCES). CCES zagotavlja postopkovno neodvisnost od kanadskega centra za reševanje športnih sporov (SDRCC), ki odloča o zadevah prek svojega sodišča, s čimer se vzpostavi trdna institucionalna struktura.

Za **pristop Nemčije** k varstvu v športu je značilna deljena odgovornost med organiziranim športom in državo. Razkriva dinamičen in razvijajoč se normativni sistem, katerega namen je okrepiti samoregulacijo organiziranega športa na eni strani ter državno avtoriteto in neodvisen nadzor na drugi strani. O tem dinamičnemu razvoju pričata sprejetje kodeksa varnega športa v organiziranem športu skupaj z načrtovano ustanovitvijo centra za varen in nenasilen šport s strani zvezne vlade. Organizirani šport v Nemčiji je *kot odziv na razkritja sistemskih zlorab razvil tudi „kodeks za ponovno oceno“*, ki izstopa kot model, ki združuje simbolično priznanje in priznanje krivic z vsebinsko strukturno reformo.

Kodeks presega standardne mehanizme skladnosti z javnim priznavanjem preteklih institucionalnih neuspehov in izrecno etično zavezo, da se bodo z njimi spopadli. Določa ne le retrospektivno preučitev primerov zlorab, temveč tudi ustanovitev neodvisnih komisij, pristojnih za preiskovanje, analiziranje in dajanje priporočil v zvezi s preteklimi in sedanjimi zaščitnimi praksami. Te komisije delujejo samostojno, vključujejo zastopanje žrtev in si prizadevajo za ponovno vzpostavitev institucionalne verodostojnosti, hkrati pa poudarjajo glas žrtev. Z vključevanjem obnovitvenih načel z operativnim nadzorom je organizirani šport v Nemčiji dvignil zaščito z reaktivnega vprašanja skladnosti v proaktivno prednostno nalogo upravljanja, ki temelji na pravicah. Ta pristop je zgled za druge države in športne organizacije, ki si prizadevajo za vključitev varovanja v širšo demokratično infrastrukturo in infrastrukturo človekovih pravic.

Italija in **Portugalska** sta institucionalizirali zaščito z nacionalnimi pravnimi pooblastili. V skladu z nedavno italijansko športno reformo morajo vse športne panožne zveze in klubi sprejeti zaščitne protokole in imenovati odgovorne, ki jih podpira t.i. nacionalna opazovalnica. Podobno portugalski zakonodajni okvir določa vzpostavitev varovalnih vlog v športnih panožnih zvezah in ustvarja možnosti za usklajevanje med državnimi agencijami.

V **Avstraliji** je varovanje vključeno v športno integriteto Avstralije, tj. celovit sistem integritete, ki ga podpira nacionalni okvir za integriteto. Strukturna kompleksnost avstralskega športa je bila analizirana z modelom *Biermann*, ki opredeljuje razdrobljenost ter predlaga modele konsolidacije in skladnosti.

Države, kot so **Belgija**, **Francija** in **Španija**, so dosegle pomemben napredek pri oblikovanju zaščitne zakonodaje na nacionalni ravni.

V primeru **Španije** to temelji na sprejetih mednarodnih obveznostih in ustavi. Vendar izvajanje politik in praks v regionalnih in zveznih strukturah še naprej prinaša priložnosti za večjo usklajenost in skladnost. Krepitev medinstitucionalnega sodelovanja bi lahko dodatno povečala učinkovitost in doslednost zaščite prizadevanj v teh jurisdikcijah.

Na mednarodni ravni so športne zveze, *predvsem* **MOK** in **UEFA**, v svoje temeljne listine vključile zaščito.

MOK je institucionaliziral zaščito športnikov z globalno strategijo, ki združuje regulativna orodja, izobraževanje in posebne mehanizme ravnanj v primeru neljubih dogodkov. Ena od vodilnih pobud **MOK** je *vzpostavitev certificirane funkcije uradnika za varovanje*, ki določa mednarodno priznani standard za strokovnjake za varovanje v športu in je bil uveden v sodelovanju z univerzami in svetovnimi strokovnjaki. MOK je objavil tudi vrsto virov, vključno z vzorčnimi zaščitnimi politikami in kontrolnimi seznammi za izvajanje, prilagojenimi nacionalnim olimpijskim komitejem, mednarodnim panožnim zvezam in organizacijskim odborom. Med olimpijskimi igrami in mladinskimi olimpijskimi igrami MOK na teren napoti uradnike za varovanje, ki imajo podporo v okviru sistema poročanja, v zaupnem sistemu ocenjevanja in napotitev, vse z namenom, da se omogoči zaščita športnikov v realnem času. MOK prek *enote za varen šport* zbira podatke, spremlja napredek pri izvajanju in podpira izmenjavo znanj med deležniki. Pomembno je, da v okviru svojih prizadevanj za zaščito spodbuja tudi enakost spolov, opolnomočenje mladih in zastopanost športnikov ter si prizadeva za vključitev varovanja v širšo agendo o človekovih pravicah in upravljanju svetovnega športa.

FIBA je razvila zaščitni sistem, formaliziran leta 2022, ki združuje pravne obveznosti, notranje politike in operativna orodja. Ključna prednost sistema FIBA je kombinacija zavezujočih predpisov - vključno s statutom in notranjimi predpisi - ter izvedbenih orodij, kot sta zaščitna politika FIBA in zaščitni svet FIBA, ki zagotavljata redne preglede. Model sistema FIBA, ki temelji na načelu „*celotnega športa, celotne organizacije*“, *razširja* zaščito ne le na mladoletne športnike, temveč tudi na vse udeležence in deležnike v košarki, pri čemer priznava, da lahko neravnovesja moči povzročijo tveganja v različnih okoliščinah.

Kar zadeva **UEFA**, je njena mreža uradnikov odgovornih za varstvo otrok podprta z osrednjim nadzorom in predstavlja inovativen model decentraliziranega ter hkrati usklajenega izvajanja.

Namen oblikovanja posebnih uradnikov odgovornih za varovanje v vsakem nacionalnem združenju je olajšati vključitev zaščite v celotni evropski nogomet. Ti uradniki so deležni specializiranega usposabljanja, imajo koristi od skupnih standardov in orodij ter so vključeni v izkustveno skupnost, ki spodbuja medsebojno izmenjavo znanj in izkušenj. UEFA je uvedla tudi osrednji mehanizem spremljanja in ocenjevanja, ki omogoča stalno ocenjevanje praks, tudi na pomembnih dogodkih, kot so evropska

prvenstva UEFA in mladinski turnirji. Zveza je objavila podrobne smernice, vključno z zbirko orodij *UEFA za zaščito otrok*, v kateri so opisani jasni postopki, kodeksi ravnanja in strategije preprečevanja, prilagojene posebnostim nogometa. Poleg tega je UEFA znatno vlagala v izobraževanje prek večjezičnih platform za e-učenje in delavnice v živo, s čimer je zagotovila, da zaščita doseže tako lokalne akterje kot tudi vrhunske strokovnjake. Ta večplastni pristop ponazarja, kako lahko mednarodna panožna zveza prevzame vodilno vlogo pri operacionalizaciji varovanja z doslednostjo in prožnostjo v vseh nacionalnih in kulturnih okvirih.

Kot je podrobno opisano v tej knjigi, je vzpostavitev zaščitnih sistemov pogosto izhajala iz odziva na krize in škandale. Za nadaljnji razvoj teh pravnih okvirov je še vedno ključnega pomena, da se vključijo žrtve zlorab in osebe, ki so jih zlorabe v športu prizadele, ter da se sprejmejo načela neškodovanja in prakse, ki temeljijo na takšni travmi. Ti okviri ne bi smeli biti statični, temveč orodja za revizijo in razvoj.

4. Oblikovanje politik in njihova vsebina

Varovalne politike se močno razlikujejo po stopnji jasnosti, izvršljivosti in občutljivosti na življenjske izkušnje žrtev. Primerjalni pregled nacionalnih sistemov in mednarodnih zvez razkriva tako uspešne okvire kot področja, ki jih je treba izpopolniti.

Kanada in **Združene države Amerike** ponujajo posebej izpopolnjene primere oblikovanja politik varovanja športnikov.

Kanadski univerzalni kodeks ravnanja za preprečevanje in obravnavanje zlorabe v športu (UCCMS) je eden od najbolj podrobnih in pravno izvršljivih zaščitnih instrumentov na svetovni ravni. Strogo opredeljuje najrazličnejše oblike zlorabe – fizično, psihološko, spolno in zanemarjanje – ter določa vrsto procesnih jamstev, kot so obvezno poročanje, sledenje primerom, pravočasnost in možnost pritožb. *UCCMS* ne predstavlja prostovoljnega standarda, temveč obvezen in pogodbeno zavezujoč pravni akt, ki ga morajo sprejeti in izvajati vse športne organizacije, ki se financirajo z zveznimi sredstvi, s čimer se krepi njegova normativna moč.

Sistem je zelo dobro razvit in omogoča odlično priložnost za njegovo nadaljnjo krepitev, in sicer s celovitejšim vključevanjem praks, ki temeljijo na travmi, in krepitvijo glasu športnikov-žrtev, zlasti v nacionalnih športnih panožnih zvezah.

Združene države Amerike so leta 2017 sprejele kodeks o varnosti, celovito politiko, ki opredeljuje pristojnost in pooblastila U.S. Center for Safe Sport's (USCSS), ter izrecno definirale opredelitve prepovedanih ravnanj in postopkov v primeru prijav zlorab. Kodeks, posodobljen vsaki dve leti, vse bolj odraža prispevke športnikov, športnih vodstvenih organov, žrtev in drugih deležnikov. Dopolnjujejo jo politike *USCSS za preprečevanje zlorab mladoletnikov (MAAPP)*, ki urejajo individualni stik med odraslimi, elektronske komunikacije, potovanja in nastanitev ter druge pomembne vidike v svetu mladih. *USCSS* izvaja tudi na podatkih temelječo strategijo preprečevanja, ki temelji na teoriji, dobrih praksah in pristopih, ki temeljijo na travmi, ki združuje izobraževanje s širšimi sistemskimi reformami, kot so napotitve virov in podpora pri navigaciji procesov, ter služi športnikom, trenerjem, staršem, zdravstvenim delavcem, strokovnjakom za invalide in drugim deležnikom.

Italija in **Portugalska** na nacionalni ravni kažeta, kako je mogoče nacionalne zakonodajne okvire uporabiti kot pooblastilo za sprejetje notranjih zaščitnih politik v športnih panožnih zvezah. V **Italiji** nedavne reforme, ki sta jih sprejela vlada in italijanski olimpijski komite, zahtevajo, da imajo vsaka športna panožna zveza in ostala športna združenja uradnika za varovanje, kodeks ustreznega ravnanja in postopek za obravnavo pritožb.

Portugalski sistem zahteva tudi, da športne panožne zveze delujejo skladno z načeli zaščite, kodificiranimi na nacionalni ravni, z namensko t.i. opazovalnico (državnim organom), ki zagotavlja skladnost. **Belgija** ponuja primerljiv model, pri katerem je izvajanje politike integritete del pogojev za priznavanje in subvencioniranje športnih panožnih zvez. Te pravne obveznosti so privedle do standardizacije zaščitnih praks v športu.

Še vedno obstajajo pomembne priložnosti za nadaljnji razvoj. Na mednarodni in nacionalni ravni se številne športne organizacije še vedno zanašajo na splošne etične kodekse ali disciplinske predpise. Čeprav so ti okviri temelj, pogosto ne zajemajo v celoti posebnosti varovanja športnikov ali ne odražajo vrednostnih praks, osredotočenih na žrtve in njihove travme, niti ne vključujejo vedno zanesljivih mehanizmov spremljanja. Okrepitev teh instrumentov s pojasnitvijo, kaj so kršitve, o katerih se poroča, ter z zagotavljanjem dostopnih, uporabnikom prijaznih smernic, tako športnim delavcem kot tudi športnikom, bi močno povečala njihovo učinkovitost. Na ta način se lahko orodja politike iz širših etičnih zavez razvijejo v praktične mehanizme, ki niso le simbolični, temveč nudijo resnično zaščito.

Na ravni mednarodnih zvez politika varovanja **UEFA** zagotavlja podrobno klasifikacijo varovanja tveganj, jasno določa vloge in odgovornosti ter zagotavlja vzorčne postopke za obvladovanje incidentov. Namesto da bi politika delovala kot statični dokument, je vključena v širši ekosistem orodij za izvajanje, zlasti zbirko orodij *UEFA za zaščito otrok*, ki zvežam članicam in klubom zagotavlja kodekse ravnanja, kontrolne sezname in smernice za upravljanje razkritij. Ta okvir skupaj z izobraževalnimi in nadzornimi sistemi UEFA zagotavlja, da se politične zaveze učinkovito prenašajo v prakso v evropskem nogometu.

Mednarodna gimnastična zveza - FIG in FIVB sta v odziv na pretekle primere zlorab izvedli pomembne reforme. Posodobili sta svoje kodekse, ki sedaj vključujejo natančnejše opredelitve kršitev, jasnejše postopke za poročanje in preiskave ter zaveze glede pristopov, osredotočenih na žrtve. Ti prenovljeni okviri pomenijo pomemben premik od reaktivnega kriznega upravljanja k proaktivnemu načrtovanju politik.

Zaščitna politika **FIBA** izstopa po svoji terminološki jasnosti in široki opredelitvi zaščitnih oseb „udeleženci“ in „Basketball Parties“, ki presega tradicionalno osredotočenost na mladoletnike. Dokument temelji na štirih stebrih – ničelni strpnosti, izobraževanju, prepoznavanju kršitev in obvladovanju tveganj – ter vključuje načela institucionalne odgovornosti. Gre za dinamičen okvir, ki se redno revidira ob podpori Sveta za zaščito in omogoča FIBA, da ohrani usklajenost z mednarodnimi standardi ter spodbuja pristop, ki temelji na travmah in je osredotočen na žrtve.

5. Mehanizmi poročanja in preiskovalni organi

Verodostojnost in učinkovitost sistemov varovanja sta tesno povezani z zasnovo in delovanjem mehanizmov poročanja in preiskovanja. Ti mehanizmi morajo biti dostopni, neodvisni, postopkovno zanesljivi in zaščitniški do žrtev. V obravnavanih jurisdikcijah in organizacijah se pojavljajo nekateri zelo razviti modeli, drugi pa se še razvijajo.

MOK je na olimpijskih in mladinskih olimpijskih igrah uvedel poseben model zaščite na dogodku samem, in sicer z napotitvijo usposobljenih uradnikov za varovanje. Ti uradniki delujejo na podlagi vnaprej določenega protokola za poročanje in se tesno usklajujejo z lokalnimi organi, mednarodnimi panožnimi zvezami in podpornimi skupinami športnikov. MOK je pripravil tudi smernice za nacionalne olimpijske komiteje in mednarodne panožne zveze za posnemanje teh modelov na nacionalni in mednarodni ravni.

V **Združenih državah** so bila ameriškemu centru za varen šport (USCSS) zaupana preiskovalna avtonomija, zakonska pooblastila in pooblastilo za obravnavanje ravnanj, ki zajemajo spolno zlorabo ter najhujšo obliko čustve in fizične zlorabe v olimpijskih in paraolimpijskih športih v državi (čeprav nekateri nacionalni vodstveni organi še vedno ohranjajo pristojnost za druge pomembne primere zlorabe). Preiskovalni postopek UCSA vključuje zaslišanja prič in strank, pregled zaupnih poročil in možnost arbitražnega postopka za tožene stranke. Primere vodijo strokovnjaki usposobljeni s področja travm, ki se zgodijo ob zlorabah. UCSA nadzoruje tudi centralizirano disciplinsko podatkovno zbirko, da lahko javnost obvešča o tem, kdaj so osebe v ameriških olimpijskih in paraolimpijskih gibanjih sankcionirane. Spletno mesto centra, spletni obrazec za prijavo zlorab in okrepljeno sodelovanje z vsemi deležniki ustvarjajo večjo preglednost postopka z namenom povečanja števila prijav in vzpodbujanja zaupanja športnikov.

Kanada je razvila podoben sistem, za katerega sta značilna neodvisnost *kanadskega centra za etiko v športu* in *kanadskega centra za reševanje športnih sporov* od športnih organizacij. Ta neodvisnost prispeva k večji nepristranskosti in omejevanju navzkrižja interesov. Tako prijaviteljem, kakor tudi tožencem so zagotovljena obsežna procesna jamstva, vključno z jasnimi smernicami in strukturiranim pritožbenim postopkom. Sistem krepi tudi preglednost, odgovornost in zaupnost z objavo anonimiziranih statističnih poročil in arbitražnih odločb ter vzdrževanjem javnega registra sankcij.

V **Avstraliji** je *športna integriteta Avstralija* (SIA) pristojna za pritožbe v postopkih zlorab, ki trenutno zajemajo le športnike, mlajše od 18 let, in vse športnike, ki zatrjujejo diskriminacijo v zvezi z varovano pravico. SIA omogoča sistem enkratnega stika s standardiziranimi obrazci za športne organizacije, podpisane v Nacionalnem okviru za integriteto, in ima pooblastilo za delovanje z vsemi državnimi agencijami in organi, vključno policijo, za zaščito otrok.

Čeprav je področje delovanja SIA natančno opredeljeno, prinaša tudi dragocene priložnosti za izboljšanje usklajenosti sistemov, na primer s pojasnitvijo sodnih poti, kadar imajo nacionalni športni vodstveni organi različne ravni sodelovanja z nacionalnim okvirom integritete, ter za okrepitev komunikacije v zvezi s postopki začetnega poročanja in razpoložljivimi možnostmi pritožb.

Več mednarodnih panožnih zvez je vzpostavilo posebne oddelke za integriteto in/ali varovanje športnikov. **FIFA** je na primer okrepila svojo zavezanost zaščiti z ustanovitvijo *oddelka za podporo varnemu nogometu (SFSU)*, samostojnega subjekta, ki deluje pod okriljem fundacije FIFA. Cilj te prelomne pobude je zagotoviti pravočasne strokovne smernice za žrtve in žvižgače v nogometnem ekosistemu. SFSU deluje kot neodvisna in zaupna pot za podporo ter posameznikom zagotavlja varen in nepristranski prostor za iskanje pomoči. Njena glavna naloga je ocenjevanje in spremljanje primerov nasilja ali zlorab v nogometu v realnem času ter zagotavljanje strokovne podpore. Čeprav SFSU ni preiskovalni organ, je njen namen graditi na temelju travme zlorabljenih in izkušenj žrtev. Po potrebi in v skladu z disciplinskim pravilnikom FIFA, etičnim kodeksom FIFA in ustreznimi pravnimi normami lahko opisani oddelek zagotavlja tudi tehnične nasvete disciplinskemu organu in organu za etiko, s čimer se okrepijo institucionalni odzivi. SFSU ima tako dvojno vlogo: opolnomočenje tistih, ki so jih prizadele zlorabe, ter krepitev postopkovne pravičnosti in odgovornosti v strukturah upravljanja nogometa.

FIBA je vzpostavila sistem poročanja in vodenja zadev na več ravneh s centraliziranim kanalom (spletno mesto in namenska elektronska pošta), ki ga dopolnjuje delo varovanja preko enotnih kontaktnih točk v okviru nacionalnih zvez članic. Vodenje zadev je zaupano organu za varstvo zadev, ki deluje v sodelovanju z uradnikom za integriteto, komisijo za etiko in disciplinsko komisijo, s čimer se zagotavlja ravnotežje med podporo žrtvam, zaupnostjo in postopkovno strogostjo. Možnost, da FIBA neposredno posreduje v primerih, ko nacionalne zveze ne morejo ustrezno ukrepati, je pomemben mehanizem odgovornosti.

Mednarodna biatlonska zveza (IBU) je po razkritju zlorab vzpostavila lasten varovalni mehanizem in zdaj ohranja postopke za vnos in odzivanje na podlagi prijavljenih zlorab.

UEFA je razvila model, ki temelji na decentraliziranih kanalih za prijavo, okrepljenih z mrežo nacionalnih uradnikov za varstvo otrok. Ti uradniki so vključeni v nacionalna združenja in delujejo kot kontaktne točke. UEFA med mednarodnimi tekmovanji zahteva prisotnost osebja na kraju samem in je vzpostavila hitre mehanizme za nujne primere. Orodja za poročanje, vključno z mobilnimi aplikacijami in večjezičnim gradivom, so zasnovana tako, da čim bolj povečajo dostopnost za različne ciljne skupine.

V vseh športnih panožnih zvezah obstajajo dragocene priložnosti za okrepitev sistemov zaščite s krepitvijo zaznane neodvisnosti uradnikov za varovanje. To lahko pripomore k večjemu zaupanju med žrtvami, ki se sicer morda nerade prijavijo kakršenkoli sum zlorabe v okviru obstoječih organizacijskih struktur. Poleg tega bi se z razširitvijo dostopa do usposabljanja na podlagi travme za uradnike za varovanje dodatno usposobili za odzivanje na načine, ki so občutljivi, osredotočeni na žrtve in usklajeni z najboljšimi mednarodnimi praksami.

Več drugih zvez, vključno s Svetovnim ragbijem, FIG in FIVB, je začelo vključevati psihološko podporo in podporo po travmi v svoje sisteme poročanja, vključno z zaupnimi možnostmi svetovanja, programi spremljanja zlorabljenih žrtev in jasnimi časovnimi okviri za reševanje zadev.

Kljub tem inovacijam še vedno obstajajo pomembne vrzeli. V Španiji je na primer več deležnikov opazilo stalno negotovost glede obsega in zaupnosti mehanizmov poročanja. V nekaterih športnih panožnih zvezah se pritožbe še naprej obravnavajo interno brez zadostne neodvisnosti, kar spodkopava zaupanje in zaključke takšnih postopkov. Te izkušnje skupaj kažejo, da je bil sicer dosežen znaten napredek, vendar so nadaljnja prizadevanja za preglednost, institucionalno neodvisnost, občutljivost na travme in dostopnost bistvene za zagotovitev, da zaščitni sistemi niso le na voljo, temveč tudi zaupanja vredni in učinkoviti. Bistveno je, da se preiskovalni sistemi razvijejo v okviru, ki upošteva travme, hkrati pa se zagotovijo ustrezni podporni mehanizmi za žrtve in žvižgače.

6. Usposabljanje, krepitev zmogljivosti in kulturna preobrazba

Izobraževanje in krepitev zmogljivosti sta temeljna stebra vsakega trajnostnega varovalnega sistema. Primerjalna analiza pobud, sprejetih v državah in športnih panožnih zvezah, razkriva vse večje soglasje glede potrebe po premiku od ozaveščanja k celovitim, integriranim strategijam usposabljanja, ki spreminjajo organizacijsko kulturo in strokovno prakso.

MOK je na tem področju pionirsko določil svetovne standarde z implementacijo in razvojem funkcije uradnika za nadzor nad športnim spričevalom. Ta program, zasnovan v sodelovanju z akademskimi ustanovami in strokovnjaki s področja varovanja športnikov, zagotavlja poglobljeno usposabljanje o pravnih, psiholoških in postopkovnih vidikih zaščite športnikov. Cilj takšne funkcije ni le omogočanje standardiziranega znanja in prakse med nacionalnimi olimpijskimi komiteji in mednarodnimi panožnimi zvezami, temveč tudi spodbujanje vzajemnega učenja in vzpostavitev mednarodne mreže usposobljenih strokovnjakov za varovanje. MOK to delo še naprej podpira prek spletnih platform, praktičnih orodij in večjezičnih smernic, prilagojenih različnim regionalnim in športnim okoliščinam.

Več mednarodnih panožnih zvez je zaščito vključilo v obvezne učne načrte usposabljanja za trenerje, upravne uslužbenke in tehnične uradnike.

FIVB je na primer v svoje programe licenciranja vključil module o varovanju športnikov, ki so tako postali predpogoj za stalno strokovno certificiranje. Podobno **Mednarodna rugby zveza – World Rugby** v svojem globalnem akreditacijskem sistemu zahteva usposabljanje s področja varovanja športnikov.

Inovativen element predstavlja tečaj **FIBA** o varovanju odličnosti – enotna kontaktna točka (SPOC), program usposabljanja, namenjen varovanju kontaktnih točk v nacionalnih zvezah. Tečaj, obogaten z naborem orodij FIBA za zaščito, združuje teorijo in prakso ter usmerja osebe zadolžene za enotne kontaktne točke pri razvoju akcijskih načrtov in komunikacijskih strategij. Ta večplastna pedagogika zajema trenerje, sodnike, prostovoljce, starše in igralce, spodbuja idejo, da je „varstvo je odgovornost vseh“, ter omogoča proaktiven in kulturni pristop k zaščiti v košarki.

UEFA ponuja celovit model zaščite izobraževanja. Strategija usposabljanja vključuje različne oblike izvajanja – module za e-učenje, delavnice v živo in informativne sestanke za specifične dogodke, namenjene različnim ravnam nogometnega ekosistema. UEFA je zagotovila, da je zaščita vsebin prilagojena kulturnim in nacionalnim kontekstom, hkrati pa ohranja skladnost s centraliziranim učnim načrtom. Ključnega pomena je, da se varovanje usposabljanja razširi na sodnike, prostovoljce in podporno osebje, s čimer se zagotovi, da zaščitna načela zajemajo celotno operativno strukturo.

Nacionalni sistemi odražajo tudi vse večjo formalizacijo zahtev glede usposabljanja. V **Italiji** nedavna reforma športne zakonodaje določa, da je treba zagotoviti izobraževanje za vse zaposlene, ki delajo z mladletniki, izvajanje pa spremlja nacionalna opazovalna skupina. **Portugalska** je podobno uvedla pravno obveznost usposabljanja, ki se pogosto izvaja preko športnih panožnih zvez v sodelovanju z državnimi agencijami. V obeh državah je zaščita vedno bolj vključena v nacionalne okvire za izobraževanje trenerjev.

V **Kanadi** UCCMS v okviru svojega delovanja spremlja trdno infrastrukturo za usposabljanje, ki so jo razvili različni deležniki, vključno z združenjem kanadskih šol, *ter vključuje program spoštovanja v športu* in modul *varnega športnega usposabljanja*. Ta orodja se med drugim široko uporabljajo in ponujajo prožne oblike dostopa, vključno z združljivostjo z mobilnimi napravami in večjezičnimi različicami, s čimer se krepi doseg široke baze udeležencev.

V **Združenih državah Amerike** Center ZDA za varen šport (USCSS) od vseh odraslih v olimpijskem in paraolimpijskem športu, ki so v rednih stikih z mladletniki ali imajo pooblastila za delo z mladletniki, zahteva, da se vsako leto udeležijo ciljno usmerjenega izobraževanja o preprečevanju zlorab in odzivanju nanje, zagotavlja pa tudi različne druge izobraževalne možnosti, ki so na voljo v dostopnih oblikah, več jezikih in tudi prek mobilne aplikacije SafeSport Ready.

Avstralija, ki jo usklajuje Sports Integrity Australia (SIA), izvaja prilagojeno usposabljanje za varovanje športnikov, povezano z nacionalnim okvirom za integriteto. To vključuje študije primerov, specifične za šport, module za zaščito otrok in sektorske smernice za izvajalce usposabljanja in izobraževalce. SIA spodbuja tudi stalni strokovni razvoj s spletnimi seminarji, ozaveščanjem skupnosti in partnerstvi z univerzami.

Zagovorništvo športnikov žrtev je znatno prispevalo k preoblikovanju izobraževalnih vsebin in izvajanju pobud, kot sta „*Nothing about us without us*“ in „*Vojska žrtev*“, ki služita kot ključen pedagoški vir. Takšna gibanja spodbujajo institucije, da ostanejo odzivne in usmerjene v prihodnost, hkrati pa krepijo verodostojnost usposabljanja z vključevanjem različnih vidikov. Zavzemajo se tudi za sooblikovanje učnih načrtov in pozivajo k metodam izvajanja na podlagi travme, ki spoštujejo psihološko varnost udeležencev. Strokovno znanje o življenjskih izkušnjah športnikov in športnikov-žrtev je

ključnega pomena za resnično spremembo športne kulture in prekinitev sprejemanja zlorab v športu po vsem svetu.

Izobraževanje o varovanju v športu ni zgolj tehnična zadeva; je tudi zelo kulturna. Koncepti, kot so psihološka varnost, medsebojno zaupanje in vključevanje, ki so poudarjeni v tematskih poglavjih tega dela, so postali osrednjega pomena za preoblikovanje delovanja ekip, športnih panožnih zvez in organizacij. Usposabljanje se torej ne nanaša le na prenos znanja, temveč tudi na ustvarjanje okolja, v katerem se varovanje obravnava kot vrednota in ne le kot pravilo.

Kumulativni učinek teh pobud je postopen, vendar opazen premik h kulturi varovanja, ki je vključena v vsakodnevno prakso. Vendar izzivi ostajajo, zlasti pri doseganju trenerjev in prostovoljcev na ravni skupnosti v okoljih, kjer primanjkuje sredstev, in pri zagotavljanju dolgoročnega prednostnega razvrščanja izobraževalnih programov. Za premostitev teh vrzeli bodo potrebne trajne naložbe, usklajevanje na več ravneh in pripravljenost, da se zaščita ne obravnava kot breme skladnosti, temveč kot etična in pedagoška naloga.

7. Vrednotenje, nadzor in institucionalno učenje

Učinkovito varovanje ne zahteva le dobrih politik in usposabljanja, temveč tudi zanesljive mehanizme za ocenjevanje, nadzor in institucionalno učenje. Ti elementi so bistveni za opredelitev slabosti, spremljanje napredka in prilagajanje praks na podlagi nastajajočih izzivov in povratnih informacij deležnikov. Primerjalni dokazi iz nacionalnih sistemov in mednarodnih panožnih zvez kažejo vse večjo ozaveščenost o potrebi po strukturiranem spremljanju in povratnih informacijah, čeprav se izvajanje zelo razlikuje.

MOK v svoje širše spremljanje dobrega upravljanja vključuje kazalnike varovanja športnikov. *Enota za olimpijsko gibanje za preprečevanje nadlegovanja in zlorab v športu (v nadaljnjem besedilu: enota OM)* spodbuja nacionalne olimpijske komiteje in mednarodne panožne zveze, naj vsako leto poročajo o varovanju izvajanja. Poleg tega MOK ocenjuje napotitev in delovanje uradnikov za varovanje na olimpijskih in mladinskih olimpijskih igrah ter te izkušnje vključi v svojo globalno strategijo.

Preden je kanadski center za etiko v športu (CCES) prevzel upravljanje kanadskega programa varnega športa, je Urad komisarja za športno integriteto (OSIC) kot neodvisna funkcija kanadskega centra za reševanje športnih sporov (SDRCC) objavil podatke o pritožbah povezanih z varovanjem športnikov, rokih njihovega reševanja in postopkovnih rezultatih. Ti ukrepi za preglednost se uporabljajo kot mehanizmi odgovornosti in instrumenti za stalno izboljševanje politik. Letna poročila in statistični pregled omogočajo deležnikom, da spremljajo trende, prepoznajo vzorce tveganja in ocenijo institucionalno odzivnost. Pričakuje se, da bo CCES nadaljeval s temi dobrimi praksami.

V prispevku **Avstralije** raziskovalci svojo analizo obravnavajo po Biermannovem modelu. Ta analitični okvir deležnikom omogoča, da ocenijo zaščito z evidentiranjem soodvisnosti akterjev, opredelitvijo, kje so strategije usklajene oziroma jih je treba prilagoditi, ter opredelitvijo regulativnih in političnih vrzeli. Model podpira prilagoditve, ki temeljijo na dokazih, avtorji pa ga predvidevajo kot zanesljiv način za oblikovanje nacionalnega dialoga o reformi sistema integritete.

Portugalska in **Italija** sta dali prednost ocenjevanju varovanja športnikov z ustanovitvijo namenskih nacionalnih opazovalnih skupin, ki delujejo kot osrednja središča za nadzor, usklajevanje in institucionalno učenje. Te opazovalne skupine imajo večplastna pooblastila, ki vključujejo sistematično zbiranje podatkov o praksah varovanja, neodvisne revizije politik, spremljanje izvajanja usposabljanja in razširjanje z dokazi podprtih dobrih praks.

V **Italiji** je bil *Osservatorio Nazionale per la Tutela dei Minori nello Sport* (Nacionalna opazovalnica) uveden kot del širšega svežnja zakonodajnih reform, ki so na novo opredelile upravljanje športa in okrepile mehanizme odgovornosti med športnimi zvezami in klubi. Nacionalna opazovalnica je sprejela celovite smernice, ki jih morajo športna združenja upoštevati pri oblikovanju in izvajanju svojih politik varovanja. Poleg tega imajo ta združenja obveznost opazovalni skupini redno poročati o svojih dejavnostih varovanja, ravneh skladnosti in vseh prijavljenih incidentih ali sprejetih ukrepih. Ta zahteva glede poročanja krepi nadzor in zagotavlja stalen pretok podatkov, ki so podlaga za nacionalne strategije ocenjevanja. Opazovalna skupina tesno sodeluje z nacionalno mrežo za boj proti nasilju in službami za zaščito otrok, da bi zagotovila medsektorsko usklajevanje in celovit nadzor.

Na **Portugalskem** nacionalni observatorij deluje pod okriljem portugalskega inštituta za šport in mladino (IPDJ) ter vzdržuje strateška partnerstva z različnimi ministrstvi, nacionalnimi športnimi organi in organizacijami civilne družbe. Inštitut izdaja letna javna poročila, v katerih so predstavljeni razčlenjeni podatki o dejavnostih varovanja, ravneh skladnosti in institucionalni uspešnosti, s čimer spodbuja preglednost in medsebojno primerjalno analizo. Opazovalnica zagotavlja tudi tehnično pomoč športnim panožnim zvezam pri oblikovanju politik varovanja, izvajanju notranjih pregledov in izpolnjevanju nacionalnih standardov. Obe opazovalnici predstavljata model notranjega institucionalnega učenja, pri katerem ocenjevanje ni ločena funkcija, temveč stalen in sestavni del upravljanja varovanja. Njihovo delo ponazarja, kako lahko državno-športna partnerstva okrepijo operativno zmogljivost športnih organizacij in hkrati uskladijo zaščito s širšimi cilji javne politike.

UEFA je razvila dinamičen okvir za ocenjevanje, osredotočen na svoje aktivnosti varovanja na večjih mednarodnih turnirjih. UEFA zbira strukturirane povratne informacije uradnikov za zaščito, uradnikov skupin in športnikov, da bi ocenila učinkovitost kanalov za prijavo, protokolov za odzivanje na primere in podpornih storitev. Ta model vrednotenja za posamezne dogodke ne le izboljšuje učenje v realnem času, temveč ustvarja tudi primerjalna spoznanja, ki se uporabljajo za vse natečaje.

Dodatne primere institucionalnega učenja je mogoče opaziti v zvezah, kot sta **World Rugby** in **FIG**, ki sta začeli notranje preglede in naročili zunanje revizije za oceno svojih sistemov varovanja. Ti postopki so privedli do priprave načrtov korektivnih ukrepov in izboljšanja zaščitnih struktur.

Vendar v številnih jurisdikcijah in športnih organizacijah še vedno obstajajo veliki izzivi. Podatki o pritožbah povezanih z varovanjem športnikov in odgovorov nanje so še vedno razdrobljeni, nedosledno evidentirani ali niso javno dostopni. To omejuje zmožnost zainteresiranih strani, da izvajajo primerjave med jurisdikcijami ali primerjajo napredek. V nekaterih okoliščinah obstaja nepripravljenost za zunanje ocenjevanje zaradi pomislekov glede ugleda, pravnih omejitev ali pomanjkanja institucionalnih zmogljivosti.

Za vzpostavitev resnično odzivne in odgovorne kulture varovanja je bistveno dati prednost ocenjevanju kot sestavnemu delu organizacijskega razvoja. Za to so potrebna ne le tehnična orodja, temveč tudi kulturni premik k preglednosti, ponižnosti in učenju, ki temelji na dokazih. Izkušnje, analizirane v tem obsegu, kažejo, da se tam, kjer se daje prednost institucionalnemu učenju, hitreje razvijajo sistemi varovanja, se učinkoviteje odzivajo na potrebe žrtev in uživajo večje zaupanje deležnikov.

8. Primerjalni razmisleki in strukturne inovacije

Primerjalna analiza nacionalnih in mednarodnih prispevkov o zaščiti športnikov razkriva dinamično in hitro razvijajoče se okolje. V jurisdikcijah in športnih organizacijah se razvijajo številne strukturne inovacije in institucionalne reforme, kar kaže na pojav zaščite kot polnopravnega področja upravljanja v športu.

Eden najpomembnejših dogodkov je ustanovitev bolj neodvisnih institucij za zaščito športnikov.

Center ZDA za varen šport (USCSS) in zdaj *kanadski center za etiko v športu* (CCES) predstavljata temeljni odmik od tradicionalnih notranjih modelov skladnosti. Ti organi imajo samostojna preiskovalna pooblastila in ohranjajo uradna pravna pooblastila. Prispevali so k standardizaciji pričakovanj varovanja v več športnih disciplinah. Njihovi sistemi vodenja zadev, prakse javnega poročanja in postopkovna jamstva predstavljajo jamstva njihove neodvisnosti ter povečanja preglednosti in zaupanja v športu.

Pomen zakonodajnih pooblastil je prav tako očiten v **Italiji** in na **Portugalskem**, kjer so bile reforme s področja varnosti v športu vključene v nacionalno zakonodajo o športu. V obeh državah so državne pobude spodbudile institucionalno prestrukturiranje, pri čemer so prisilile panožne zveze, da sprejmejo formalne politike varovanja, imenujejo uradnike in predložijo redna poročila o skladnosti. V **Italiji** je takšno zakonodajno pooblastilo tesno povezano z vzporednim mandatom športnega sektorja, ki vzpostavlja okvir sodelovanja, v katerem tako država kot šport sodelujeta pri upravljanju in spodbujanju ter razvoju trdnih politik varovanja. To kaže, kako lahko politično in pravno sodelovanje povzroči sistemske spremembe in zagotovi dolgoročno vzdržnost. Podoben razvoj je opazen v **Avstraliji**, kjer športna integriteta Avstralija (SIA) deluje kot krovni nacionalni organ z regulativnimi in izobraževalnimi pooblastili.

Tudi decentralizirane, a usklajene strukture zagotavljajo obetavne modele. **Mreža UEFA** za varovanje, ki jo sestavljajo imenovani uradniki za varovanje v vsaki nacionalni federaciji, ponazarja, kako lahko modeli združenega upravljanja uravnotežijo lokalno avtonomijo z evropsko skladnostjo. UEFA podpira to mrežo s centraliziranimi orodji, moduli usposabljanja in protokoli za posamezne turnirje, ki omogočajo usklajeno, vendar prožno izvajanje zaščite po vsej Evropi. **Mednarodni olimpijski komite** (MOK) to logiko odraža v okviru univerzalnih standardov zaščite, hkrati pa spodbuja prilagojeno izvajanje s strani nacionalnih olimpijskih komitejev in mednarodnih športnih zvez.

Inovacije žrtev, predstavljajo moč preobrazbe v več kontekstih. **Združeno kraljestvo** in **Združene države Amerike** so priča porastu gibanj, kot so zgoraj navedena „*Vojska žrtev*“, ki daje prednost koprodukciji, izkustvenemu znanju in zastopanju žrtev pri razvoju politik in izobraževanju. Te pobude na lokalni ravni spodbujajo institucije k vključevanju izkušenj ne le v obliki pričanj, temveč tudi kot bistven vir razvoja sistemov, legitimnosti politik, vsebine usposabljanja in etičnega razmisleka.

Primer **FIBA** kaže, kako lahko celovit pristop, ki združuje regulativne obveznosti, izobraževalna orodja in mehanizme poročanja, služi kot model za druge mednarodne zveze. Njegova sposobnost vključevanja nacionalnih panožnih zvez s praktičnimi orodji in načini za opolnomočenje poudarja, kako lahko varovanje športnikov postane skupna in kulturno zakoreninjena zaveza.

V **Nemčiji** je varstvo zdaj osrednji element strokovnega akreditiranja povezanega s športom, ki je neposredno povezan z okviri zagotavljanja kakovosti. Te pobude zagotavljajo, da se zaščita športnikov ne prenese le na določeno službo, temveč postane vsakdanji interes vseh zainteresiranih strani.

Enako pomembne so inovacije v postopkih preiskave travm. **IBU**, **FIG** in **World Rugby** so dosegli pomemben napredek pri usklajevanju poteka preiskovalnih postopkov z dobrim počutjem in neodvisnostjo. Z zagotavljanjem dostopa do psihološke podpore, kanalov za prijavo in postopkovnih prilagoditev, katerih cilj je zmanjšati ponovno travmatizacijo, je namen njihovega dela zagotoviti ravnovesje med ustreznim postopkom in empatijo ter dokazati, da se pravna integriteta in čustvena varnost medsebojno ne izključujeta.

Ti primeri skupaj ponazarjajo, da varovanje športnikov ni več periferna ali reaktivna funkcija. Razvija se v večdimenzionalni, nadvladavni in na pravicah temelječ sistem upravljanja. Področje je vse bolj opredeljeno s spoštovanjem načel neodvisnosti, vključevanja, preglednosti in krepitve vloge žrtev. Pojavi se prožna, vendar normativno trdna struktura, ki se lahko prilagodi različnim institucionalnim razmeram, hkrati pa ostane zasidrana v skupnih vrednotah dostojanstva, varnosti in odgovornosti. Najboljše prakse, opredeljene v tem dokumentu, predstavljajo časovni načrt za oblikovalce politik, športne voditelje in strokovnjake za zaščito športnikov, ki so se zavezali, da bodo šport preoblikovali v varen in etičen prostor za vse. Prav tako vse razkrite vrzeli ponujajo ključne priložnosti za učenje, prilagajanje in krepitev politik varovanja športnikov ter zagotavljanje stalnega izboljševanja in dolgoročne učinkovitosti.

9. Izzivi in nerešena vprašanja

Kljub vse bolj izpopolnjenim okvirom zaščite športnikov številni strukturni in kulturni izzivi še naprej ovirajo njihovo popolno uresničitev. Med njimi je predvsem razdrobljenost odgovornosti, zlasti v zveznih ali decentraliziranih športnih sistemih. V sistemu prekrivanja pooblastil med ministrstvi, regionalnimi organi in športnimi zvezami, kot je to primer v **Belgiji** in **Španiji**, so pogoste vrzeli pri usklajevanju, nasprotujoče smernice in zmanjšana odgovornost. Odsotnost enotne strukture upravljanja varovanja športnikov spodkopava doslednost in zavlačuje institucionalne odzive na zlorabe.

Horizontalno sodelovanje med športnimi organi, agencijami za zaščito otrok, zdravstvenimi službami in organi kazenskega pregona se prepoznava kot ključni element učinkovitega varovanja športnikov. Spodbudno je, da so nekatere države, kot so **Kanada**, **Nemčija** in **Italija**, že vzpostavile medagencijske protokole in mehanizme, ki ponujajo dragocene modele za nadgradnjo. Krepitev takega sodelovanja v več jurisdikcijah je pomembna priložnost za okrepitev celostnih, večdisciplinarnih zaščitnih odzivov.

Finančne omejitve še dodatno zaostrujejo te težave, zlasti na lokalni ravni.

Manjši klubi in lokalna združenja pogosto nimajo sredstev za plačilo uradnikov oziroma funkcionarjev za zaščito športnikov, redno usposabljanje ali razvoj dostopnih kanalov za prijavo zlorab. Te razlike v virih lahko povzročijo neenako zaščito otrok in ranljivih oseb, odvisno od športa, regije ali ravni igre. Pri razvoju športnih sistemov so te neenakosti pogosto še večje zaradi omejene tehnološke infrastrukture, nezadostne jezikovne podpore in pomanjkanja usposobljenega osebja.

Eden od načinov za zmanjšanje teh razlik je povezovanje financiranja z obveznostmi varovanja športnikov, kar je strategija, ki se v nekaterih jurisdikcijah vse pogostejše sprejema. V **Združenem kraljestvu** je usposabljanje glede zaščite športnikov tesno povezano s pogoji za javno financiranje ali financiranje s strani loterije in ne le z notranjimi postopki zagotavljanja kakovosti. *Šport v Angliji in Združenem kraljestvu na primer zahtevata*, da financirane organizacije dokažejo, da so tako osebje športne organizacije kot tudi prostovoljci opravili predpisano usposabljanje za zaščito športnikov.

Kulturni odpor je še vedno ena najbolj trdovratnih ovir za izvajanje zaščite športnikov. V različnih organizacijskih okoljih varovanje še naprej velja za birokratsko breme in ne za temeljno etično odgovornost. Odmevni škandali, o katerih so mediji široko poročali, so okrepili dojemanje zanikanja in obrambe institucij ter nepripravljenost, da bi zaščito športnikov in žrtev postavili v središče organizacijskih prednostnih nalog in da se o slednjem hranijo potrdila.

Še en pomemben dejavnik je zavezanost vodstva. Kjer vodstvo dejavno podpira varovanje s strateškim načrtovanjem, dodeljevanjem virov in javnim zagovorništvom, je običajno učinkovitejše in bolj trajnostno. Če pa take zaveze ni, so politike pogosto površne ali neuspešne. Razhajanje med uradnim sprejetjem in dejansko prakso je v številnih okoljih še vedno kritična napaka.

Za reševanje teh nerešenih vprašanj bo potrebna kombinacija pravnih, kulturnih, finančnih in organizacijskih strategij. Potrebne bodo tudi večje naložbe v spremljanje, ocenjevanje in sodelovanje žrtev, da bi zagotovili, da se zaščita športnikov iz nujnosti politike spremeni v živahno institucionalno etiko.

10. Priporočila za usklajevanje in prihodnji razvoj

Na podlagi primerjalne analize institucionalnih modelov, pravnih okvirov in praks na terenu se oblikujejo številna strateška priporočila, ki bodo imela vpliv na razvoj in usklajevanje varstva v športu.

Prvič, usklajevanje zahteva kodifikacijo **minimalnih zavezujočih zaščitnih standardov**. Zaščita je trenutno še vedno neenakomerna: nekateri sistemi zahtevajo strogo usposabljanje in revizije skladnosti, medtem ko se drugi zanašajo na prostovoljne smernice z malo ali nič izvrševanja. Da bi odpravili te vrzeli, bi morali mednarodni standardi temeljiti na načelih človekovih pravic in jih pretvoriti v **konkretne obveznosti**. To bi vključevalo vsaj zahtevo, da vsi trenerji, prostovoljci in ostalo osebje v športu opravijo akreditirano varnostno usposabljanje kot pogoj za licenciranje ali delovanje v športnih klubih; vzpostavitev **neodvisnih in dostopnih kanalov za prijavo**, ki so na voljo v več jezikih in niso v navzkrižju interesov; ter redno spremljanje skladnosti spoštovanja predpisov s sorazmernimi sankcijami, kot sta umik financiranja ali izključitev tekmovanja za organizacije, ki ne izpolnjujejo obveznosti.

Mednarodne organizacije, kot so Mednarodni olimpijski komite (MOK), Organizacija Združenih narodov za izobraževanje, znanost in kulturo (**Unesco**) in **Evropska unija**, ter glavne mednarodne športne zveze so v dobrem položaju, da vodijo ta proces, tako da priznavanje in finančno podporo povezujejo z zagotavljanjem skladnosti. Njihova vloga ni le opredeliti široka načela, temveč tudi zagotoviti, da se zavezujoči standardi spremljajo, izvršujejo in prilagajajo različnim pravnim sistemom, hkrati pa zagotavljajo temeljno zaščito športnikov.

Drugič, varovanje mora temeljiti na institucionalni neodvisnosti. Državi, kot sta **Kanada** in **Združene države Amerike**, sta dokazali pomen neodvisnih zaščitnih subjektov, kot sta *center ZDA za varen šport in Urad komisarja za športno integriteto* (OSIC) ter *kanadski center za etiko v športu* (CCES), ki imata avtonomijo in preiskovalna pooblastila. Preučevanje prilagoditev teh modelov na nacionalni in mednarodni ravni z ustreznimi viri in pravnimi pooblastili je ključnega pomena za krepitev zaupanja in postopkovne integritete.

Tretjič, prednost bi bilo treba dati smiselnemu vključevanju žrtev v vse faze zaščite razvoja sistemov upravljanja, oblikovanja politik, usposabljanja, izvajanja in ocenjevanja varovanja v športu. Izkušnje s **pobudami, ki jih vodijo žrtve**, v Združenem kraljestvu in Združenih državah Amerike, vključno z zgoraj omenjenima „*Vojska žrtev*“ in „*Nothing About Us without us*“, ponazarjajo dodano legitimnost in preobrazbeni vpogled, ki izhajata iz izkustvenih življenjskih izkušenj v institucionalni praksi s celovitim pristopom, ki temelji na travmi.

Četrto, standarde usposabljanja bi bilo treba uskladiti in vključiti v športne izobraževalne programe v vseh vlogah in na vseh ravneh. Globalni zaščitni certifikat **IOC**, integracija izobraževanja **trenerjev FIVB** ter nacionalni modeli v **Avstraliji**, **Združenem kraljestvu** in **ZDA** ponazarjajo primere standardizirane krepitve procesov upoštevajoč vse okoliščine primera. Usposabljanje bi moralo vključevati ne le tehnične smernice, temveč tudi kulturno usposobljenost in metodologije razvite na podlagi obravnavanih travm. Za zagotovitev primerljivosti in vzajemnega priznavanja med državami in organizacijami bi bilo treba razmisliti o sprejetju skupnega okvira za oblikovanje zaščitnih ukrepov, podobnega *skupnemu evropskemu referenčnemu okviru za jezike (CEFR)* na evropski ravni. Tak okvir bi opredelil postopne ravni varovanja kompetenc (od temeljnega zavedanja do naprednega strokovnega

znanja), vzpostavil skupne deskriptorje znanja, spretnosti in odnosov ter omogočil pregledno priznavanje kvalifikacij v vseh športnih okoljih po vsem svetu. To bi podprlo mobilnost, doslednost in zagotavljanje kakovosti pri varovanju izobraževanja, hkrati pa bi ostalo dovolj prožno, da bi se lahko prilagodilo lokalnim kulturnim in institucionalnim razmeram.

Petič, potrebne so večje naložbe v zbiranje podatkov, ocenjevanje politik in pregledno javno poročanje. Opazovalni skupini **na Portugalskem** in v **Italiji**, anonimizirani statistični prikazi **Kanade** in uporaba Biermannovega *modela* v **Avstraliji** kažejo, kako lahko spremljanje in ocenjevanje prispevata k z dokazi podprti reviziji politik varovanja. Regionalne in mednarodne platforme za vzajemno učenje, kot so tiste, ki jih omogočata **IOC** in **UEFA**, bi bilo treba razširiti, da bi podpirale primerjalno analizo, izmenjavo dobrih praks in reševanje težav s sodelovanjem.

Nazadnje, varovanje je treba v celoti vključiti v širše okvire integritete in dobrega upravljanja v športu. Za to je treba v merila za financiranje, ocene smotrnosti in revizije upravljanja vključiti zaščitne standarde. Zaščita se ne bi smela več obravnavati kot pomožna funkcija, temveč kot ključni dejavnik institucionalne legitimnosti in del strukture športne kulture.

Pot naprej je zapletena in nujna. Poziva k utrditvi razdrobljenih prizadevanj, razširitvi uspešnih modelov ter razvoju vključujočih, preglednih in pravno trdnih sistemov. Športne organizacije lahko z izvajanjem teh priporočil zagotovijo, da zaščita ni le obveznost skladnosti, temveč temeljni steber etičnega, odprnega in na pravicah temelječega upravljanja športa.

11. Od zaščite do krepitev vloge

Zaščita v športu je doživela korenito konceptualno in strukturno preobrazbo. Najprej obravnavana kot obrobna skrb, je zdaj priznana kot temeljni steber etičnega upravljanja, institucionalne legitimnosti in dobrega počutja športnikov. Iz nacionalnih sistemov in mednarodnih športnih zvez, preučeni v tem obsegu, je razvidno, da zaščita ni več opredeljena zgolj s skladnostjo z zakonodajo ali zmanjševanjem tveganja. Namesto tega se je razvila kot večrazsežnostni okvir, ki temelji na človekovih pravicah, vključevanju, odgovornosti in opolnomočenju. Čeprav je potrebnega veliko dela, ti sistemi začenjajo delovati v središču varovanja na način, ki bo prekinil in preprečeval zlorabe v športu.

Najbolj obetavni primeri – bodisi iz neodvisnih institucij v Severni Ameriki, organizacij v Evropi bodisi iz gibanj, ki so jih vodili žrtve – dokazujejo, da je za smiselno zaščito športnika potrebna strukturna neodvisnost, medsektorsko usklajevanje, inovacije na področju izobraževanja, trajno vodstvo ter spoštovanje načel človekovih pravic in oskrbe, ki temelji na travmi. Zahteva pa tudi temeljni kulturni premik: od hierarhičnih modelov nadzora do participativnih modelov oskrbe, pri katerih se vsi deležniki, zlasti najranljivejši, obravnavajo kot imetniki pravic z glasom in zastopstvom.

Potovanje je zapleteno, neenakomerno in v teku. Vendar pa vse bolj temelji na skupnem normativnem obzorju: vzpostavitev varnih, vključujočih in opolnomočenih okolij, v katerih lahko šport izpolni svoje največje družbene in etične ambicije. V vseh jurisdikcijah opazamo vse večje zblíževanje v zvezi s ključnimi načeli, kot so preglednost, osredotočenost na žrtve osebe in institucionalno učenje, ki pretvarjajo, kako je zaščita konceptualno zasnovana in operacionalizirana.

Pomembno je, da se zagovorništvo ne vzpostavlja samo od zgoraj navzdol. Zagovorništvo mladostnikov v športu, vodstvo žrtev in vrstniško izobraževanje spodbujajo spremembe od znotraj. Enako pomembno je smiselno vključevanje lokalnih akterjev in najbolj izpostavljenih strokovnjakov s strokovnim znanjem na

področju medicine, psihologije, pedagogike in socialnega dela. Ti posamezniki prinašajo kritična spoznanja, prilagojena okoliščinam, ki bogatijo zaščitne okvire in krepijo njihovo zmogljivost za odzivanje na različne oblike zlorab. Njihovo interdisciplinarno znanje pomaga zagotoviti, da so zaščitni ukrepi ne le formalno robustni, temveč tudi čustveno in razvojno prilagojeni potrebam otrok in ranljivih odraslih. Vključitev športnikov, trenerjev in strokovnih delavcev v skupnosti v sooblikovanje in izvajanje zaščitnih ukrepov zagotavlja, da reforme niso le legitimne, temveč tudi odzivne, kulturno pomembne in trajnostne.

Kot kaže ta obseg, varovanje ni končna točka, temveč živa praksa, ki se razvija s kontekstom, pogloblja z razmislekom in krepi s sodelovanjem. Smer vožnje je jasna: za globalno kulturo varovanja športnikov, kjer varstvo ni izjema, temveč pravilo, šport pa postane področje dostojanstva, zaupanja in opolnomočenja za vse udeležence. S sprejetjem te vizije lahko šport preseže preprečevanje škode in postane preobrazbena sila za odpornost, pravičnost in človeški razcvet.

12. Zaveze in prednostne naloge za prihodnje ukrepanje

Za spodbujanje kulture varovanja v športu je opredeljenih naslednjih 10 ključnih prednostnih nalog za takojšnje in trajno ukrepanje:

- **Oblikovanje jasnih skupnih nadnacionalnih standardov za zaščito**, ki veljajo za vse športe in države, pri čemer je treba še vedno spoštovati lokalne kulture in sisteme.
- **Podpora neodvisnim zaščitnim organom**, ki lahko delujejo pošteno, poslušajo žrtve in raziskujejo pomisleke športnih organizacij brez pritiska.
- **Smiselno vključiti žrtve** v oblikovanje politik, usposabljanje in odločanje.
- **Zagotoviti, da bo usposabljanje o varovanju športnikov nujno** za vse v športu, od trenerjev in prostovoljcev do športnikov, vodstvenih delavcev in sodnikov, da bo varnost postala del vsakdanje prakse.
- **Zbirati in izmenjevati boljše podatke**, da bi razumeli, kaj deluje, kaj ni in kje je potrebna pomoč, hkrati pa biti odprti in pregledni za javnost.
- **Zagotoviti, da lokalna združenja**, zlasti manjši klubi, prejmejo **ciljno usmerjeno finančno in organizacijsko podporo**, da lahko zaposlijo zaščitne častnike, izvajajo visokokakovostna usposabljanja ter izvajajo zanesljive varne sisteme poročanja in ocenjevanja tveganja.
- **Sodelovanje med sektorji** ter povezovanje deležnikov s področja športa s šolami, družinami, lokalnimi skupnostmi, zdravstvenimi službami in agencijami za zaščito otrok, da bi se bolje odzvali na vprašanja integritete, preprečevanja in varovanja.
- **Poskrbeti za zaščito pri tem, kako merimo uspeh**, ter ga povežemo s financiranjem, pregledi smotrnosti in dobrim upravljanjem.
- **Nadaljnje učenje in izboljševanje**, s poslušanjem najbolj izpostavljenih športnih delavcev, uporabo raziskav in učenjem drug od drugega prek meja.
- **Spodbujati raziskave, projekte in študije o varovanju** na nacionalni in mednarodni ravni ter podpirati javne prireditve, kot so konference, delavnice ali okrogle mize, po možnosti ob večjih športnih dogodkih. Ti trenutki prispevajo k ozaveščanju, opozarjanju na to vprašanje in ustvarjanju zagona za spremembe.

